

Een wulp in de duinen
Foto: Jan van der Zee

De wulp op de Waddeneilanden

Hoe lang nog?

Eind februari begin maart hoor ik het weer. De heldere jodelende roep van een wulp boven de eilander duintoppen. De eerste wulpen keren als een vroege voorjaarsbode terug in hun broedgebied. Maar hoe gaat het eigenlijk met de wulp als broedvogel op onze eilanden?

Tekst: Freek Zwart

Broedende wulpen op Terschelling en Vlieland geteld

Staatsbosbeheer en Sovon telden jarenlang de aantallen broedvogels. Op Terschelling in twee terreinen: in de duinen, en op het oostelijk deel van de Boschplaat, in totaal 1430 hectare.

In de duinen ging het aantal paar broedende wulpen tussen 1987-1989 en 2014-2016 van 39 naar 13 paar. Op de Boschplaat met duinen en kwelders was er tussen 1990-1992 en 2014-2016 een teruggang van 8 naar 2,6 paar. Op Vlieland ging het aantal paren op ruim 520 hectare duingebied tussen 1994-1996 en 2013-2016 van 26,6 paar naar 7,3 paar.

Opvallende overeenkomst is dat in al deze gebieden de achteruitgang in aantal broedparen zo'n 65 à 67% bedraagt in de afgelopen 20-27 jaar.

Een bijzondere verschijning

Wulpen zijn onmiskenbaar. Ze zijn groot, wegen ruim een kilo en hebben vleugels tot wel een meter spanwijdte. De wulp is daarmee veruit de grootste Europese steltloper. Neem daarbij de lange grijze poten en de grote naar beneden gekromde snavel, dan is zo'n vogel onmiskenbaar een wulp. Het verenkleed is daarentegen opvallend onopvallend: een menging van grijs-bruin, met crèmekleurige streepjes en vlekjes in onregelmatige patronen. Maar deze details zie je meestal niet. Omdat er in sommige landen nog flink op gejaagd wordt, is de wulp een schuwe vogel en vliegt ze al van verre op. Dan zie je de grote lichtgekleurde wig op de stuit en hoor je de onmiskenbare roep: een helder, ietwat melancholiek 'kuur-liep'. Zo onmiskenbaar zelfs dat de Engelse naam curlew hiervan afgeleid is.

Voorjaarstrek naar broedgebieden

De vele tienduizenden wulpen die in de wintermaanden in de Waddenzee verblijven vertrekken in het voorjaar weer naar Scandinavië, de Baltische staten en Noordwest-Rusland om daar te broeden.

Onze broedvogels arriveren in maart vanuit kustgebieden in Zuidwest-Europa en Zuid-Engeland waar zij de winter hebben doorgebracht. Op de Waddeneilanden broeden wulpen in de duinen en in kweldergebieden met afwisselend lage duintjes. Gek genoeg mijden ze de uitgestrekte eilandpolders, terwijl veel wulpen op het vaste land juist in graslanden broeden. Zodra ze terug zijn bakenen de man-

netjes met fraaie baltsvluchten hun territorium af en beschermen dat fel tegen indringers.

Drukke broedtijd

Rond eind maart beginnen ze met het leggen van eieren, meestal vier stuks. Rond 10 april heeft ongeveer de helft van de paren een compleet nest dat gedurende vier weken door beide ouders bebroed wordt. Zodra de kuikens uitgekomen zijn, moeten ze zelfstandig voedsel zoeken. Dit is een kwetsbare periode.

De taak van de beide ouders beperkt zich tot het scherp en fanatiek beschermen en bewaken van de jongen tegen slecht weer en tegen roofdieren. En daar hebben ze het een week of vijf best druk mee. Eind juni, begin juli zijn de meeste jongen uitgevlogen. Na ruim twee maanden intensieve zorgtaken verlaten onze wulpen hun broedgebieden en trekken ze al weer naar het zuiden.

Overleving, een droevig begin

Het broedpatroon van de wulpen op de Waddeneilanden kennen we niet echt goed. Uit onderzoek in andere gebieden zijn wel gegevens bekend. Wulpen beginnen meestal op twee- of driejarige leeftijd met broeden. Tijdens het broeden gaat al een aantal nesten verloren. Maar daarna zijn vooral jonge wulpen hun leven niet zeker, meer dan een derde van de kuikens overleeft de eerste drie dagen niet. En eenmaal uitgevlogen treft ongeveer de helft van de uitgevlogen jongen binnen een jaar eenzelfde lot. Voor de overgebleven vogels ziet het leven er aanzienlijk rooskleuriger uit. »

Vlucht wulpen op Terschelling
Foto: Jan van der Zee

De jaarlijkse overlevingskans van een volwassen wulp ligt rond 85 procent. Wulpen kunnen een hoge leeftijd bereiken. De gemiddelde leeftijd ligt ergens tussen de tien, vijftien jaar maar individuen van twintig, dertig jaar zijn geen uitzondering. De oudst bekende leeftijd van een wulp in de vrije natuur is zelfs 32 jaar. Verder is bekend dat wulpen bijzonder plaatstrouw zijn, zowel op hun overwinteringsplaats als in hun broedgebied. Ook de jongen keren terug naar de omgeving waar ze geboren zijn. Maar de keerzijde is dat als wulpen eenmaal uit een gebied verdwenen zijn herkolonisatie lang op zich kan laten wachten.

Voedsel

Wulpen zijn geen kieskeurige eters. Alle klein diertjes als spinnen, insecten, slakken, wormen en ook kikkers staan op het menu. In de nazomer eten ze ook bessen en zaden. Met hun lange en gevoelige snavel kunnen

ze ook dieper in de bodem levende prooien, zoals regenwormen en emelten opsporen. In kustgebieden bestaat hun voedsel eveneens uit een breed scala wormen, krabben en andere bodemdieren. Aan voedsel op de eilanden dus geen gebrek, lijkt het. Maar hoe het met het beschikbare voedsel voor wulpenkuikens zit weten we niet.

Terschelling en Vlieland

Op Terschelling en Vlieland is de ontwikkeling van de broedpopulatie in verschillende terreinen goed vastgelegd. Staatsbosbeheer en Sovon telden jarenlang de aantallen broedvogels. Het betreft terreinen die wel en niet actief beheerd worden, vrij toegankelijke en in de broedtijd afgesloten terreinen, en duinen met minder en meer intensieve recreatie. De getallen laten opmerkelijke overeenkomsten zien: in alle terreinen zijn de aantallen broedparen in zo'n 25 jaar

met wel tweederde teruggelopen. Zo broedden in de onderzochte terreinen op Vlieland in 1995 nog zo'n 25 paar wulpen, nu nog maar zeven paar.

Oorzaak onbekend

De beschreven achteruitgang staat niet op zichzelf. In heel Nederland en in veel andere landen in West-Europa is de trend negatief. Vaak nog sterker dan op Terschelling en Vlieland. Niet voor niets is de wulp recent op de rode lijst van bedreigde broedvogels verschenen. Naar de oorzaken kunnen we helaas slechts gissen. Er is nauwelijks iets bekend over het broedsucces, de overleving van de jongen of beschikbaarheid van voedsel in de broedterreinen. Het lijkt er op dat wulpen in jongere dynamische duinen het wat beter doen dan in de oudere duinen. Grote grondpredatoren - zoals vossen - ontbreken op beide eilanden in tegenstelling tot in de vastelands-

duinen. Daartegenover staat wel een sterke toename van de bruine kieken-dief en de komst en toename van buizerd en havik. Zou het afnemende broedsucces van de wulp daar dan misschien door komen? Duidelijk is wel dat langdurig slechte broedresultaten leiden tot een 'vergrijzing' van de populatie. Zijn de duinen inmiddels een bejaardentehuis voor wulpen? Eigenlijk is het met de wulp net zoals Koos van Zomeren ooit schreef over de achteruitgang van de nachtzwaluw: "Er zijn tientallen oorzaken denkbaar, maar we weten het niet." Het wordt hoog tijd om een gedegen onderzoek te wijden aan het broedsucces van deze iconische duinvogel. Eer het te laat is en deze soort bijgeschreven kan worden op het lijstje 'voormalige broedvogels' in de duinen. •

[Freek Zwart is medewerker van Staatsbosbeheer op de Waddeneilanden en telt daar zelf al ruim veertig jaar vogels](#)

Wulpen lusten van alles, ook wormen
Foto: René van Rossum

Wulp
Foto: René van Rossum

Duinen bij Oosterend, broedbiotoop van wulpen. Foto: Freek Zwart

